

Motion till riksdagen 2023/24:379

av **Beatrice Timgren m.fl. (SD)**

Marina miljöer och vattenvård

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera arbetet med att återställa Östersjön mot bakgrund av de senaste decenniernas hårda miljöbelastning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strukturkalkning bör lyftas fram som en åtgärd som underlättar upptag av näringsämnen för att minska läckage från jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på EU-nivå se över förutsättningarna för en kvotplikt på icke-jungfrulig fosfor och kväve och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom ramen för Helcom (Helsingforskommissionen) arbeta för att ytterligare bredda och fördjupa det regionala samarbetet i Östersjöregionen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statligt stöd även bör kunna utgå till dränering i samband med strukturkalkning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta behoven av ökade forskningsinsatser för att finna effektiva metoder för att minska näringstillförseln från jordbruket och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetet på EU-nivå med återvunnen fosfor och kväve och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja användningen av buffertremor längs vattendrag och sjöar för att minska näringsläckage från jordbruksmark och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja precisionstillämpning av gödsel och bekämpningsmedel inom jordbruket för att minska övergödning och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka övervakningen och rapporteringen av näringsläckage från jordbruksmark och andra källor för att

- identifiera och vidta åtgärder mot övergödning och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vilka täckgrödor som är lämpliga för svenskt klimat och jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erbjuda statligt stöd till jordbrukare som använder täckgrödor som åtgärd för att minska övergödning och jorderosion, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör verka för att erbjuda utbildning och rådgivning till jordbrukare om bästa praxis för att minska näringsläckage och övergödning och tillkännager detta för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behoven av större flexibilitet i val av lösning för vatten och avlopp och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som har ett enskilt avlopp som uppfyller gällande miljö- och hälsokrav i normalfallet inte ska påtvingas ett kommunalt avlopp och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dialogmöten i samband med anslutning till kommunala avlopp och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avloppsdeklarationer och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av tydligare ramar och bestämmelser kring inspektion och tolkning av olika avloppssystem av kommunerna, för att undvika ojämlig behandling av fastighetsägare, och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det krävs en helhetsstrategi i arbetet för att reducera problemen med plast i marin miljö och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör verka för att fokus i forskning rörande mikroplaster bör riktas mot de minsta plastpartiklarna av nanostorlek och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mer långsiktigt stöd bör erbjudas berörda kommuner vad gäller strandstädning och tillkännager detta för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta internationellt för att stödja länder som drabbats av mycket plastavfall, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åtgärder bör vidtas för att minska den totala användningen av plastprodukter och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att produkter som förenklar återvinning av plast högre upp i avfallshierarkin bör uppmuntras och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte totalförbjuda enskilda plastprodukter och tillkännager detta för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiera en utredning kring lustgas från reningsverk och tillkännager detta för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att justera EU:s vattendirektiv och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att harmonisera kemikalielagstiftningen och EU:s vatten- och havsmiljölagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om screeningkampanjer i fråga om avloppsvatten och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vattendirektivet och dess förslag till åtgärder måste präglas av kostnadseffektiva åtgärder och en balans mellan god vattenmiljö och ett hållbart, konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk samt bevarande av kulturarv och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att systemet för avgörande av åtgärder under vattendirektivet måste revideras och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vatten är grundläggande för liv och måste betraktas som världens viktigaste naturresurs. Sverige har en av Europas längsta kuster. På grund av misskötsel, miljöförstöring och övergödning domineras vattnen i dag av tillstånd som kraftigt försvårar exempelvis ett livskraftigt stort fiske. De största problemen förekommer i Östersjön, som för Sverige och norra Europa har en fundamental betydelse i ekonomiskt, kulturellt och ekologiskt avseende. Östersjön associeras sedan tidigare med ett antal miljöproblem, inte minst övergödning och döda bottenar. Detta innanhav är särskilt känsligt på grund av sin begränsade vattenmängd och sitt begränsade utbyte av vatten med intilliggande hav. Dessutom är Östersjön avrinningsområde i en region med 90 miljoner invånare. Sverige intar geografiskt en framträdande roll bland länderna kring Östersjön och kan förväntas genomföra stora delar av miljöarbetet.

Problem med övergödning

Övergödning, i synnerhet tillförsel av kväve och fosfor som orsakar syrebrist, bottendöd och algblomning, förekommer i en omfattning som frekvent beskrivs som alarmerande. Situationen har förbättrats, men det går långsamt. Tillförseln av kväve har minskat men måste sjunka ytterligare för att stoppa de problem som övergödning medför. Med nuvarande utveckling kommer det dock att ta mycket lång tid att få god status på stora delar av Östersjöns vatten.

Källorna till övergödning är flera; luftdeponi, orenade avlopp och näringsläckage från jordbruket kan nämnas. Problematiken är inte ny, och sedan tidigare pågår regionala initiativ, bland annat för att reducera näringsläckage och oljeutsläpp. Här kan Helcom, Helsingforskommittén, framhållas. Det är ett forum för samordning av miljöfrågor med anknytning till Östersjön, och det omfattar samtliga nio länder med Östersjö-kust samt EU.

Flera konventioner för skydd av Östersjöns miljö har tagits fram av Helcom och undertecknats av medlemsländerna. Den senaste konventionen trädde i kraft år 2000 och uppdaterades senast 2021. I dokumentet uttrycker medlemsländerna en strävan att

genom lagstiftning skydda Östersjöns marina miljö. Den uppdaterade planen täcker in fler temaområden än tidigare och även målsättningarna för arbetet har uppdaterats. I den nya planen omfattas cirka 200 åtgärder fördelade mellan fyra prioriterade områden, där övergödning är ett av dessa. I denna kontext bör understrykas att Östersjöns miljö och bestånd av fisk inte bara behöver skyddas och bevaras, utan snarare återställas, mot bakgrund av de senaste decenniernas hårda miljöbelastning.

Det är av stor vikt att Sverige fortsätter och intensifierar detta arbete, både nationellt och regionalt. På senare år har Helcom även fått en koordinerande roll i EU-ländernas arbete med havsmiljödirektivet runt Östersjön. Det är önskvärt att mer fokus riktas på samarbetet inom ramen för Helcom.

Det mesta tyder i dag på att åtgärder till lands är mest effektiva, och här kan vi se att åtgärderna på jordbruksområdet varit blandade. Det behövs fortfarande mer forskning om effektiva åtgärder, samtidigt som kunskapsspridningen måste bli bättre.

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har nyligen fått i uppdrag att inrätta ett nationellt 10-årigt program om hav och vatten, vilket Sverigedemokraterna välkomnar. Det finns potential för återvunnen fosfor och återvunnet kväve i mineralgödsel. Marknaden för dessa är dock mycket liten i dag, varför en strategi krävs på EU-nivå. En kvotplikt inom EU på inblandning av återvunnen fosfor och återvunnet kväve bör utredas närmare.

En fortsatt restriktiv hållning bör gälla för utsläpp av kväve och fosfor från källor till lands. Positivt är fortsatta försök med strukturkalkning, vilket kan minska näringsläckaget från vissa typer av jordar. Detta är i regel en lönsam investering för jordbrukaren på sikt. Strukturkalkning kräver dock god dränering, vilket kan bli ett problem om marken arrenderas eller om kostnaden för dränering upplevs som alltför hög på kort sikt. Det bör utredas huruvida bidrag till åtgärder även för dränering ska kunna utgå när det sker i samband med strukturkalkning.

Arbetet med att minimera näringsutsläpp från jordbruk och andra källor bör i princip också fortgå. Samtidigt som arbetet för att minska näringsstillförseln till våra vatten bör intensifieras är det viktigt att arbetet inte bidrar till att försämra konkurrenskraften för svenskt lantbruk.

Buffertremсор, bestående av gräs, buskar eller träd, är en effektiv metod för att minska näringsläckage från jordbruksmark till vattendrag och bidra till en bättre vattenkvalitet. De fungerar som barriärer som fångar upp och filtrerar näringsämnen som kväve och fosfor, vilket minskar risken för övergödning i vattenmiljöer. Dessutom bidrar de till att minska jorderosion genom att binda jordpartiklar och förbättra markstrukturen.

Även om växterna i buffertremсор frigör näringsämnen när de dör och bryts ned, sker detta långsamt och över en längre tidsperiod. Detta innebär att en del av näringsämnena återförs till marken och tas upp av nya växter, vilket minskar mängden näringsämnen som når vattendragen.

Buffertremсор erbjuder också flera andra miljöfördelar, såsom att skapa livsmiljöer för vilda djur och bidra till biologisk mångfald. De kan även fungera som skyddszoner för att reducera spridning av bekämpningsmedel till vattendrag.

Precisionstillämpning av gödsel och bekämpningsmedel inom jordbruket är en viktig åtgärd för att minska övergödningen och förbättra vattenkvaliteten. Genom att använda teknik och data för att noggrant bedöma när, var och hur mycket gödsel och bekämpningsmedel som bör appliceras, kan jordbrukare optimera användningen av dessa resurser och minimera negativa miljöeffekter. Riksdagen bör stödja och uppmuntra

precisionstillämpning inom jordbruket för att säkerställa en mer hållbar och miljövänlig näring, samtidigt som konkurrenskraften för svenskt lantbruk bevaras.

Ökad övervakning och rapportering av näringsläckage från jordbruksmark och andra källor är avgörande för att effektivt hantera problemet med övergödning. Genom att systematiskt samla in och analysera data om näringsläckage kan myndigheter och beslutsfattare identifiera områden med högt läckage och rikta åtgärder dit de behövs mest. Riksdagen bör stödja förbättrad övervakning och rapportering av näringsläckage för att säkerställa en mer välinformerad och målinriktad strategi för att bekämpa övergödning och skydda våra vattendrag och havsmiljöer.

Täckgrödor kan vara en effektiv åtgärd för att minska övergödning och jorderosion inom jordbruket. Ett exempel på en sådan gröda är täckbönor, vilket är en kvävefixerande gröda som kan bidra till att minska behovet av konstgödsel och samtidigt förbättra markstrukturen. En utredning om nuvarande användning och tidigare forskning kring täckbönor skulle kunna bidra till att hitta de mest effektiva och lämpliga sorterna för Sveriges klimat och jordbruksförhållanden. Detta skulle möjliggöra för jordbrukare att implementera täckbönor på ett mer effektivt sätt, samtidigt som statligt stöd kan erbjudas för att underlätta införandet av denna gröda.

Att erbjuda utbildning och rådgivning till jordbrukare om bästa praxis för att minska näringsläckage och övergödning kan vara en effektiv åtgärd för att förbättra miljön och minska jordbrukets påverkan på den. Genom att utbilda och ge rådgivning till jordbrukare om hur de kan agera på ett mer miljövänligt sätt kan man minska användningen av kemikalier och konstgödsel, samtidigt som man kan minska näringsläckaget och risken för övergödning. Detta kan leda till en bättre miljö och en mer hållbar jordbruksproduktion.

Enskilda avlopp

Det är i dag ett problem av varierande karaktär att det förekommer många avlopp som inte är godkända. Regelverket kring enskilda avlopp och krav om anslutning till kommunala avlopp har mycket stor påverkan på människor. Särskilt stor är påverkan för människor som lever på landsbygden och som har sämre möjligheter att låna på fastigheten än de som bor i storstadsområden. Regelverket varierar från kommun till kommun, där definitionen av vilka fastigheter som ingår i ett större sammanhang har stor betydelse eftersom det inom större sammanhang är kommunernas ansvar att tillhandahålla lösningar för vatten och avlopp och ta betalt för detta. Dessa kostnader är ofta oproportionerligt stora för den enskilde. Det bör därför vara obligatoriskt med dialogmöten tillsammans med fastighetsägare innan arbete med anslutning till kommunala avlopp sker.

Det behövs större flexibilitet i fråga om val av lösning för vatten och avlopp. Varje åtgärd bör föregås av att kommunerna genomför en kostnads-nyttanalyt som visar på att miljönyttan står i proportion till kostnaden. Reglerna för enskilda avlopp bör möjliggöra att den som har ett enskilt avlopp som uppfyller gällande miljö- och hälsokrav i normalfallet inte ska påtvingas ett kommunalt avlopp. Om detta ändå sker bör den ersättning som den enskilde får för att lösa in sitt enskilda avlopp beräknas utifrån en avskrivningstid på 20 år, i stället för som i dag på tio år. Betalning av anslutnings- och anläggningsavgift bör först ske när fastigheten börjar använda det kommunala avloppet.

Utredningen Hållbara vattentjänster har föreslagit krav på avloppsdeklarationer vart sjunde år, som ska genomföras av den privata VVS-branschen. Sverigedemokraterna ser

med oro på de ökade kostnader som detta för med sig för enskilda fastighetsägare. Sverigedemokraterna ser negativt på förslaget och anser att inspektionerna även fortsättningsvis ska skötas av kommunerna.

Ett problem med inspektion och tolkning av olika avloppssystem är att kommunerna kan göra olika bedömningar, vilket kan leda till ojämlik behandling av fastighetsägare. För att undvika detta behövs tydligare ramar och bestämmelser kring tillämpningen av regelverket. Detta skulle också ge fastighetsägarna en tydligare förståelse för vad som krävs av dem och vad som förväntas.

Plast i marin miljö

Förekomsten av plast i marin miljö och andra ekosystem är ett potentiellt tilltagande bekymmer. Marin nedskräpning utgör ett allt större problem, givet att materialet sprids och orsakar oöverskådliga skador. Enligt en publikation i den fackvetenskapliga tidskriften *Science*, hamnar mellan 1,5 och 4,5 procent av all tillverkad plast i havet.

Det innebär fyra respektive 12 miljoner ton per år. Problemet är globalt. Den absoluta merparten av plastskräpet härstammar från några få floder, varav de flesta finns i Asien. Samtidigt är forskningsläget oklart vad gäller mikroplast. Det behövs tillräcklig forskning kring hur mikroplast påverkar miljön och människors hälsa, då forskningsläget om nanoplast är bristande. Mer långsiktigt stöd bör erbjudas berörda kommuner vad gäller strandstädning. Sverige bör också arbeta internationellt för att stödja drabbade länder i arbetet med förbättrade system för avfallshantering. Forskningen om mikroplast bör styras mot de minsta plastpartiklarna av nanostorlek, där osäkerheten om skadorna i dag är störst. Sverige bör agera regionalt, nationellt och internationellt för att intensifiera arbetet med att lyfta problematiken i internationella forum. Möjlighet att göra störst skillnad finns i synnerhet i och kring Östersjön, där Sverige är landet med längst kust. Samtidigt är det viktigt att understryka att en kraftig majoritet av allt plastskräp härrör från andra kontinenter än Europa och Sveriges bidrag torde i sammanhanget vara begränsat. För att effektivt kunna arbeta mot plast i hav är det grundläggande med ett internationellt perspektiv, framför olika typer av plakatpolitiska åtgärder i Sverige och Europa.

Arbetet med att få fram material för plaster som enklare kan återvinnas bör fortgå. Ökade resurser bör avsättas för att kartlägga och reducera flödena av plast i samhället och generellt minimera konsekvenserna för miljön. Däremot är det negativt med totalförbud riktade mot vissa plastprodukter, både nationellt och inom EU. Grundproblemet är inte plast i sig, utan brister i hanteringen av avfallet. Detta tenderar att utmynna i symbolpolitik och stelbent byråkrati, utan mätbar miljöeffekt, inte minst eftersom man på så vis riskerar att ersätta engångsartiklar av plast med andra, dyrare produkter med större miljöpåverkan. Däremot borde produkter som förenklar återvinning av plast högre upp i avfallshierarkin uppmuntras.

Utredning kring utsläpp av lustgas från reningsverk

Lustgas är nästan 300 gånger mer potent växthusgas än koldioxid och bidrar också till att ozonskiktet tunnas ut. Vid biologisk rening av kväve och fosfor bildas lustgas som en biprodukt vid reningsverk. I dag saknas kunskap om var i processen utsläppen av lustgas sker då det inte finns några krav på att mäta detta. Mätningar har gjorts på vissa reningsverk för att få en uppfattning om hur stora utsläppen är. Det skulle behöva göras

en utredning kring utsläpp av lustgas från reningsverk för att bättre förstå hur de skapas för att sedan se över metoder för att minska utsläppen.

Dricksvatten och EU:s arbete

Dricksvatten är en grundläggande förutsättning för liv och är att betrakta som en av våra allra viktigaste resurser. I takt med tekniska framsteg, en större befolkning och ökade krav på rening krävs det framöver förnyelse av de svenska reningsverken. Vi behöver få möjlighet att avskilja såväl fler näringsämnen som läkemedelsrester, och reningsverken måste kunna höja sin kapacitet. EU:s vattendirektiv är i dag ett hinder i detta arbete, och det har fattats domslut som inneburit att reningsverk inte kan byggas i den omfattning som krävs för att möjliggöra maximal rening. Direktivet hindrar i dag investeringar i ny avancerad teknik som kan möjliggöra rening av läkemedelsrester, samtidigt som regelverket gynnar mindre effektiva anläggningar. Det är viktigt att regeringen agerar inom ramen för EU-samarbetet för att förändra vattendirektivet så att miljöskyddande verksamheter såsom avloppsreningsverk och andra miljöåtgärder i samhället alltid ska kunna tillåtas.

Problem med föroreningar kan inte enbart lösas genom bättre rening, utan tillförseln måste begränsas och producenternas ansvar måste öka. Sverige bör fortsätta att arbeta för en utvecklad kemikalielagstiftning inom EU, där en del av arbetet bör handla om att harmonisera EU:s kemikalielagstiftning med EU:s vatten- och havsmiljölagstiftning.

Kunskapsunderlaget vad gäller de kemikalier som flödar från våra samhällen är i dag bristfälligt. Detta försvårar arbetet med träffsäkra åtgärder. Det vore önskvärt om Helcom kunde inleda arbetet med screening av avloppsvatten för att öka kunskapen om mindre kända kemiska föroreningar i vårt vatten.

Beatrice Timgren (SD)

Martin Kinnunen (SD)

Mattias Eriksson Falk (SD)

Staffan Eklöf (SD)